

Rinze Ijbema - Zondag 48

Broers en zussen, prinsen en prinsessen,

[# 1] Water en brood, dat is het thema van de Micha zondag. De Micha zondag is een jaarlijks terugkerend iets, een speciale zondag waarop allerlei christelijke hulpverleners je eraan herinneren dat het feit dat ze hulpverlenen iets heel christelijks is. Eén van de profetieën van Micha gaat als volgt: 'Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.' Recht doen, trouw betrachten, en de weg gaan van je God. Soms is geloven heel eenvoudig, en is het geen vraag dat wat al die hulporganisaties doen goed is.

Maar dat thema, van water en brood, dat is natuurlijk wat dubbelzinniger. Want dat is allereerst wat je vroeger kreeg als je in de gevangenis zat: op water en brood. Niks extra's, want de cel is geen feesttent. Water en brood is ook een soort minimum waarop je kunt overleven. Als Gods volk door de woestijn trekt, zorgt God voor water uit de rots en brood uit de hemel. Als de mensen naar Jezus zitten te luisteren in de heuvels bij het Meer van Galilea, zorgt de Heiland voor brood tegen de honger. Maar God zou God niet zijn als Hij niet ook voor beleg zou zorgen, kwartels in de woestijn, vis in Galilea. Water en brood, en dan nog wat.

Water en brood. Minimum levensonderhoud. Maar God is meer van plan. Toen Gods Zoon te gast was op de bruiloft van een stel als ons en de wijn was op maar water was er nog genoeg, toen veranderde Hij toch water in wijn. **[#2]** En Johannes zegt erbij: dit was het eerste wonder dat Hij deed. Het eerste, want er kwamen er nog veel meer. Tegelijk: het eerste, want dit wonder zet de toon. Van water en brood gaan we naar brood en wijn. En tussen Kana en het Koninkrijk in eten we vandaag brood en drinken we wijn, als teken en zegel van Gods belofte: het gaat richting het Koninkrijk, het rijk van brood en wijn en melk en honing en overvloed.

En onderweg bidden we: Uw Koninkrijk kome. En we zoeken: het Koninkrijk en zijn gerechtigheid. We zoeken: 'niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.'

1.

In Psalm 148, 8 lezen we: **[#3]** 'De HEER heeft de rechtvaardigen lief.' Dat is flauw. Allereerst: natuurlijk heeft Hij rechtvaardigen lief. Je zult ook nooit eens lezen dat Hij zondaars liefheeft... O, of toch wel. Nou ja, in elk geval is het nogal voor de hand liggend, 'de HEER heeft de rechtvaardigen lief.' Bovendien, daar gaan we weer, kennelijk geldt bij God toch ook 'voor wat hoort wat.' Ik ben rechtvaardig, ik doe braaf wat ik moet doen, en kijk, God houdt van me. Maar Hij was toch de God van liefde en genade, niet van liefde voor betalings? Wat moet ik vandaag met zo'n Psalm?

Luisteren, natuurlijk. Wat dacht je dat 'rechtvaardig' is? Dat je je braaf aan de regels houdt? Had je gedroomd! Het begint ermee dat God rechtvaardig is, **[#4]** en dan snap je meteen dat het dieper gaat dan uiterlijke braafheid. Het gaat erom dat je de juiste keus maakt, heel diep in je hart, met al je inzet, en daaraan vasthoudt. Het gaat erom dat je een punt hebt, een goed verhaal, dat je leven heel is van binnen uit. Laten we het op integer houden. **[#5]** God zelf is integer op een onvoorstelbaar diep niveau. Hij wil helemaal wat goed is en wat goed is is goed omdat het helemaal bij Hem past. God is de Rechtvaardige.

Daar moet het ook voor ons mee beginnen. Met God. Want ik wil niet helemaal en eigenlijk helemaal niet wat goed is en ook is wat ik wel wil niet automatisch goed, niet voor mij, niet voor jou, niet voor God. Dat heeft met zonde te maken. Er zijn mensen die denken dat als je mensen maar goed onderwijs geeft, dat het dan vanzelf goed komt. Nee dus. Of wanneer je de omstandigheden maar verbetert ofzo. Nee dus. Als je leest, 'God heeft de rechtvaardigen lief,' dan doen we er goed aan de blikrichting niet van God naar ons te hebben (wat ziet Hij toch in ons?), maar eerder andersom (wat zien wij in Hem, aan rechtvaardigheid).

Dit betekent dat 'rechtvaardigheid' verwijst naar een stijl van leven, die past bij God en wie Hij is en wat Hij wil. Die stijl is er dus. En die stijl is kenbaar en herkenbaar en bespreekbaar. Vroeger konden ze in het volk van God soms zeggen: 'Zoiets doet men niet in Israël.' Niet zomaar omdat wij vinden dat het niet bij ons past, maar omdat wij (wij) zien (zien) dat het niet bij God past. **[#6]** De stijl van het Koninkrijk. Dus is dit wat wij zeggen, wanneer wij bidden: 'Uw Koninkrijk kome.' **[#7]** 'Regeer ons zo door uw Woord en Geest, dat wij ons steeds meer aan U onderwerpen.' Dat is één.

2.

Vervolgens lezen we in Psalm 146: **[#8]** 'De HEER beschermt de vreemdelingen, wezen en weduwen steunt hij.' Oké, daar gaan we weer. Iedereen kent Psalm 146. Vaak gelezen, vaak gehoord,

vaak gezongen. Zo vaak, dat je zomaar de hobbels die in de Psalm zitten niet meer merkt. Maar ze zitten er wel. Als je wel vaker Bijbelse poëzie hebt gelezen, dan weet je wel dat de dichter vaak niet werkt met eindrijm ('Sint heeft uren lopen denken, wat hij jou nu weer zou schenken'), maar met inhoudelijke rijm. Ik weet niet wat daar de officiële naam voor is, maar het gaat erom dat wat je in deel a van de zin zegt in deel b met andere woorden, liefst verrassende woorden herhaalt. Dus als je dit zegt, 'De HEER heeft de rechtvaardigen lief, de HEER beschermt de vreemdelingen,' wat gebeurt er dan?

Dit: [#9] kennelijk zijn vreemdelingen rechtvaardigen. Dat is weer eens wat anders dan rot-Marokkanen. Nou, natuurlijk zegt God niet dat alle buitenlanders nooit de wet overtreden, of boven de wet staan. Dit is de situatie: de vreemdelingen, en in hun kielzog de wezen en de weduwen, zijn die mensen die typisch geen vangnet hebben, geen netwerk, en als buitenbeentjes het risico lopen genegeerd en vernietigd te worden. Maar dan zegt God: 'Ik zeg dat ze wel een verhaal hebben, [#10] en recht op heelheid, op leven, op steun.' En als je nu denkt: 'Dat is goed van God, om zielige mensen een handje te helpen,' dan heb je het niet begrepen. God helpt ze niet omdat ze zielig zijn; God helpt ze omdat het hun recht is.

Je kent Job wel, denk ik. Job is wereldberoemd om zijn rechtvaardigheid. Hoe kijkt een Job daar zelf tegen aan? Job: 'Ieder die mij hoorde, prees mijn woorden, ieder die mij zag had niets dan lof, omdat ik de arme redde die om hulp riep, en de wees die in de steek gelaten was. Ik werd gezegend door de stervende, in het hart van de weduwe bracht ik de vreugde terug. Ik kleepte mij in gerechtigheid en deze kleepte mij, het recht was mij een mantel en een tulband. Ogen was ik voor de blinde, voeten was ik voor de lamme. Voor de behoeftigen was ik een vader, ik verdedigde de zaak van vreemdelingen.' Ga er maar aan staan.

Goed, waarom deed Job dit allemaal? Omdat hij zich graag wilde profileren als aardige man voor zielige mensen? Had je gedroomd. Omdat het recht is. Hun recht. Job opnieuw: 'Als ik mijn slaaf of slavin ooit hun *recht* ontzegd heb wanneer wij van mening verschilden, wat zal ik dan beginnen als God voor mij oprijst, en als hij mij ondervraagt – wat kan ik dan antwoorden? Maakte hij hen in de moederschoot niet net als mij, vormde een en dezelfde ons niet eender in de moederbuik?' Je zou willen dat ze die tekst in de tijd van de slavernij serieus hadden genomen. Een universele verklaring van de rechten van de mens van meer dan drieduizend jaar oud.

Ik zeg dat in Psalm 146 met poëtische middelen hetzelfde wordt aangeduid, de parallel tussen rechtvaardigen en vreemdelingen: mensen die een punt hebben bij de rechtbank. Tegelijk is er de inhoudelijke betekenis, [#11] dat als de Heer rechtvaardigen liefheeft en vreemdelingen beschermt, dat Hij dan liefheeft wie op een rechtvaardige manier vreemdelingen beschermt, en

wezen en weduwen steunt. En aangezien wij op zoek zijn naar het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, is dat precies wat wij willen doen.

Als je dan Psalm 146 en Job en nog wat andere Bijbelgedeelten op een rijtje zet, krijg je een lijst van mensen die met recht een beroep op je doen. Vreemdelingen, wezen, weduwen, en ook verdrukten, hongerigen, gevangenen, blinden en gebogenen, en ook armen, en ook stervenden, lammen, behoeftigen, en ook nog de zwerver en de verschoppeling, en uit Lucas 14 van vanmorgen, kreupelen en verlamden. Op het eerste gezicht, geen beginnen aan! Wat een lijst. Als je even verder kijkt, juist heel concreet. Ouderlingen, diakenen, pastoraal bezoekers, kringen, broeders en zusters: kijk maar om je heen. Je ziet ze voor je, de mensen die geen vangnet hebben, geen netwerk, die het risico lopen genegeerd en vernietigd te worden.

Kijk maar om je heen, en begin daar maar. Dan hoef jij niet alle hongerenden in Afrika van brood en water te voorzien - ook als je wel voor ze geeft als er een collecte voorbij komt. Toen onze Heer Jezus bij ons was genas hij ook niet alle zieken en voedde Hij niet alle hongerigen. Maar als alle volgelingen van Hem vandaag zijn voorbeeld volgen en proberen recht te doen en heel te maken om hen heen, ik geloof niet dat wij het Koninkrijk dan dichterbij brengen, maar ik geloof wel dat wij op onze zoektocht dichterbij het Koninkrijk van God komen.

In Zondag 48 staat: **[#12]** 'Uw Koninkrijk kome. Dat wil zeggen: ... bewaar en vermeerder uw kerk.' De kerk? **[#13]** Sommigen zeggen: laat de kerk en laten gelovigen zich daar maar op richten. De armen heb je altijd bij je, daar is niet zoveel aan te doen. Maar laten wij God loven en het goed hebben met elkaar. Daar hebben we de handen al vol aan... Maar dat kan niet. Stel: jij looft God. Welke God? De Vader van Jezus Christus. Wie, zeg je? De Vader van Jezus Christus? Bedoel je God de Rechtvaardige? Bedoel je God die jou in Christus gruwelijk genadig is geweest (gruwelijk slaat op Golgotha), omdat Hij dwars tegen alles in stelde: zo zijn we niet getrouwd; dit is hoe Ik het wil: herstel en heelheid en veiligheid. Die God? Ik geloof niet dat je die God gelooft als niet in je agenda en in je portemonnee en in je hart ruimte is voor de vreemdeling en de wees en de weduwe en al die anderen.

Vroeger zei God: er kunnen geen armen in Israël zijn. Zoiets doet men niet in Israël. En Hij gaf een serie wetten die, als we ze zouden houden, de armoede blijvend zouden bestrijden. En als de Zoon later zegt: 'De armen heb je altijd bij je,' dan zegt Hij niet: 'Onbegonnen werk,' dan zegt Hij: 'Aanpakken.' In de woorden van Jakobus: 'Voor God, de Vader, is alleen dit reine zuivere godsdienst: wezen en weduwen bijstaan in hun nood, en je in acht nemen voor de wereld en onberispelijk leven.' God oprecht loven leidt tot een leven dat anderen God doet loven. Nog één keer Job: 'In het hart van de weduwe bracht ik de vreugde terug.' En als je hier, los van de Bijbel, meer van wil weten moet je

inderdaad Tim Kellers 'Generous Justice' lezen, in het Nederlands 'Ruim baan voor gerechtigheid.' Of gewoon Abraham Kuyper, dat mag ook.

Maar concreet, moet de kerk, de Oosterkerk, de Gereformeerde kerken, moeten die dan als kerk ook een soort externe diakonie opzetten? Wat ik hierover zeg, zeg ik niet als het woord van God, maar hoe ik er op dit moment tegen aankijk: voor de kerk intern geldt direct wat voor Israël gold: **[#14]** er mogen bij u geen armen zijn. Armen, enzovoort. Zij hebben recht op een heel leven. Dus help je een werkloze aan werk, luister je naar de verhalen over vroeger van een ouder en vergeetachtiger wordende bejaarde, en geef je een verslaafde het respect dat hij zichzelf onthoudt. Als kerk, als broers en zussen. En daarbuiten leef jij als mens van God in de wereld. Als rechtvaardige onder de volken. **[#15]** Dat doe je niet als kerkorganisatie, dat doe je als medemens, als beeld van God, als begenadigde die zelf ook leeft van de geef. Als kerk binnen, als christen buiten. Dat is hoe ik daar nu tegen aankijk. Maar ik geef mijn mening graag voor een betere.

3.

[#16] 'De Heer heeft de rechtvaardigen lief, de Heer beschermt de vreemdelingen, wezen en weduwen steunt hij, maar wie kwaad doen, richt hij te gronde.' Tenslotte over die laatste zin. Dit is God, zie zegt: 'Doe even normaal.' **[#17]** En het mooie is dat Hij, de Rechtvaardige, als enige echt weet wat wel en niet normaal is. En wie daar tegen in gaat, wie ervoor kiest zijn tegenstander te zijn, wie kwaad doen, richt Hij te gronde. Er is een Tegenstander met een hoofdletter, en waar God heilheid wil creëert hij chaos, de tegenstander, en wij gaan zomaar met hem mee, en wij gaan zomaar voor hem uit. God staat op en roept stop.

In de woorden van de Catechismus: **[#18]** God verbreekt de werken van de duivel en alle macht die tegen Hem opstaat; Hij verijdelt ook alle boze plannen die tegen zijn heilig Woord bedacht worden; totdat de volmaaktheid van zijn rijk komt, waarin Hij alles zal zijn in allen. **[#19]** Als dat jouw God is, dan ligt jou weg voor de hand. Ik preek de revolutie, een kruistocht tegen pijn en verdriet en eenzaamheid. God wil het niet. Al kom je niet verder dan water en brood, omdat het mensenwerk en dus behelpen is; al kan je erom op water en brood komen te zitten, omdat de wereld soms afstraft wat goed is; er is een toekomst van brood en wijn, van melk en honing, voor wie met God gerechtigheid liefheeft. En dan, op een nieuwe aarde waar gerechtigheid woont, zegt God: 'Kijk, dit bedoelde ik nou al die tijd.' En weet je wat wij dan zeggen? **[#20]**

Amen.